

Andere en betere politiek? Dat kan alleen wanneer eerst het politieke spel drastisch wordt gefatsoeneerd

Posted on 8 juli 2023 by Eduard Bomhoff

Op een dag zal het vierde kabinet-Rutte uit elkaar vallen. Dat is dan even een opluchting. Maar daarna komt de nachtmerrie van demissionaire ministers die niet, zoals het hoort, pas op de plaats zullen maken, maar die maximaal door zullen gaan om de wereld te redden met hun tientallen miljarden kostende acties tegen CO2 en stikstof.

Wanneer – na nieuwe Tweede Kamerverkiezingen – misschien wéér tien maanden nodig zijn om een kabinet te formeren, hebben de demissionaire ministers daarvoor ook nog eens alle tijd. Dat zal het politieke klimaat en de staat van de rijksfinanciën geen goed doen.

Vier voorstellen

Hier zijn vier belangrijke, puur staatkundige voorstellen die losstaan van

controverses rond klimaat en natuur en waar partijen zich nu al onomwonden achter kunnen scharen in de aanloop naar nieuwe verkiezingen:

1. Een gekozen burgemeester. Dan komen talenten van BBB en andere nieuwe politieke partijen makkelijker in de gelegenheid om op lokaal niveau bestuurservaring op te doen. Misschien nog belangrijker: partijen die snel (soms té snel) het etiket 'extreem' krijgen opgeplakt, kunnen leren wat hun landelijke programma's waard zijn in de lokale praktijk. We hebben bijvoorbeeld al gezien dat de PVV in een grote stad als Den Haag geen campagne voert om moskeeën te sluiten.
2. Tweede Kamerverkiezingen met provinciale kandidatenlijsten, net als bij Statenverkiezingen. Voor de zetelverdeling gebruiken we het landelijke stemmental, maar de Friezen kunnen alleen stemmen op een Friese kandidaat, de Groningers alleen op een Groningse kandidaat, en zo verder. Zo'n stelsel is een elegante manier om af te rekenen met de ongezonde cultuur dat fractieassistenten, die alleen bekend zijn met de cultuur in Den Haag en hun eerdere universiteitsstad, na een paar jaar aan het Binnenhof massaal doorstromen naar de Tweede Kamer.
3. Een constitutioneel hof dat wetten toetst aan de grondwet en dat ook ministers een harde tik op de vingers kan geven wanneer ze het parlement minachten.
4. Hoge ambtenaren net als vroeger louter aanstellen op basis van hun vakdeskundigheid en ze niet na twee of drie jaar laten rouleren. Bestuurskundige René Cuperus vertelde onlangs dat hij was gevraagd om topambtenaren twee seizoenen lang een cursus te geven, maar dat alle oorspronkelijke deelnemers aan het eind van de cursus waren overgeplaatst.

Ook Pieter Omtzigt is voor een regionaal kiesstelsel, voor constitutionele toetsing en wil dat het rouleren van leidinggevende ambtenaren stopt – wie zou dan tégen willen zijn, behalve cynische adviseurs van de PvdA die uitrekenen dat er zo minder PvdA-burgemeesters komen, of adviseurs van D66 die niet weten hoe ze in de toekomst kandidaten kunnen vinden in Drachten, Kerkrade of Stadskanaal.

James Bond is nog steeds actueel

Misschien is er nu al een meerderheid voor deze vier voorstellen, zeker wanneer de VVD meedoet. Wel moet nog de grondwet worden aangepast en daarvoor zijn 'twee

lezingen' nodig. Wat zou het daarom mooi zijn als er snel een kabinet komt met als enige voornemen om de grondwet te veranderen, direct daarna de Tweede Kamer weer te ontbinden en vervolgens nieuwe verkiezingen te organiseren. Daarna is er grond om te hopen op meer gezonde mores in de politiek.

'The energy crisis is still with us,' merkt James Bond op wanneer hij in *The Man with the Golden Gun* (1974) wegens herhaalde insubordinatie van zijn taak dreigt te worden ontheven. Dat geldt nog steeds in 2023, maar de politieke cultuur in Den Haag is zo ziek, dat het misschien beter is om eerst het politieke spel fatsoenlijker te maken en pas daarna een werkbaar compromis te zoeken over CO2 en stikstof. Dat wordt trouwens ook makkelijker zodra – dankzij een regionaal kiesstelsel – méér parlementariërs uit de landelijke gebieden zitting krijgen in de Tweede Kamer.

Als er inderdaad een meerderheid komt voor de vier suggesties, is er misschien ook een meerderheid om een paar ereschulden in te lossen. Allereerst aan de boeren en de vissers. Partijen zouden al voor de verkiezing kunnen beloven om hen weer respect te tonen. BBB-leider Caroline van der Plas is, na al meer dan vijftig suïcides, iedere dag bang dat er weer melding komt van een boer die zich het leven heeft genomen.

Dat kan stoppen wanneer het stikstofbeleid een halt wordt toegeroepen en D66-ambtenaren beter gaan luisteren naar de geruststellende woorden over de natuur van expert Louise Fresco, oud-voorzitter van Wageningen University & Research. Met een langdurige pauze in het stikstofbeleid kunnen ook de huizen- en wegebouwers weer snel aan het werk om hun achterstanden in te lopen.

Als de interim-regering die de veranderingen in de grondwet voorbereidt het eens kan worden over een fatsoenlijke omgang met boeren en vissers, dan vast ook over eerherstel voor Khadija Arib, voormalig voorzitter van de Tweede Kamer. Dat is belangrijk, niet alleen vanwege het onrecht dat haar persoonlijk is aangedaan, maar ook als signaal: dat we vanaf nu alleen nog anonieme beschuldigingen toelaten wanneer het gaat om grensoverschrijdend gedrag in de persoonlijke (seksuele) sfeer.

Met deuren slaan, schreeuwen of schelden mag geen gewoonte worden, maar wie daarover wil klagen hoeft dat niet anoniem te doen en kan zijn of haar verhaal kwijt op de normale manier, bij de afdeling personeelszaken.

In een half jaar kan het geregeld zijn

Onder minder extreme omstandigheden gebruiken economen en bestuurskundigen de zomer voor advies en commentaar in verband met Prinsjesdag. Hoe staat de economie ervoor, welk financieringstekort is acceptabel en hoeveel extra geld mogen ministers besteden?

Dit jaar zijn we al te ver heen om op dat niveau nog zinvol van gedachten te wisselen. De minister van Financiën zet geen enkele rem op geld voor CO2- en stikstofreductie en dwingt tegelijkertijd onmogelijke bezuinigingen af in de ouderenzorg. De bouwsector wordt kapot gemaakt, en dus er komen geen nieuwe woningen. Wel arriveren iedere week duizend nieuwe woningzoekers in Ter Apel.

Dus kunnen we maar beter hopen dat de CDA- en CU-ministers nu de stekker uit het kabinet trekken. Een half jaar hard werken zou genoeg moeten zijn voor vervroegde Tweede Kamerverkiezingen, het formeren van een interim-regering, aanpassingen aan de grondwet en daarna snel nog een keer Tweede Kamerverkiezingen. Dan kan vervolgens de stekker er weer in, met een gezonder systeem.

Eduard Bomhoff is oud-hoogleraar economie aan de EUR, Nyenrode en Monash University. In 2002 was hij vicepremier in het eerste kabinet-Balkenende.

Het zijn de donateurs die Wynia's Week mogelijk maken. Doet u al mee? Doneren kan op verschillende manieren. Kijk [HIER](#). Hartelijk dank!